מנורת המאור — ה' דרך ארץ בכלל ובפרט

דרך ארץ בכלל ובפרט לכל אדם

כל אחד ואחד כפי מה שצריך לנהוג בעצמו, בכל ענייניו ובכל צרכיו, כפי הראוי לו.

דרך ארץ אדם במאכלו, ובכסותו, ובנקיות גופו, ובתיקון שערו, ובעשיית צפרניו. יזהר תמיד שלא יטיפו נחיריו, ושלא יצא ריח מפיו. ואם ריח רע נודף לו מפיו, ישתדל להתרפות ממנו, כדי שלא יהיה מאוס אצל בני אדם. ויהיה כל גופו נקי. ויתקן שערו, כדי שלא יהיה מכוער אצל חבירו. וילבש בגדים נאים, ממוצעין, לא ארוכים ביותר, כבגדי גסי הרוח, ולא קצרים ביותר, כבגדי הקלים והפוחזים. ויזהר בבגדיו שיהיו נקיים, בלא כתם ובלא שמנונית. והולך בדרכו בשוק כאדם שהוא טרוד בעסקיו. ולא ירבה לישב בפתח ביתו, כיושבי קרנות, ולא ישיח עם חבירו בשבח אשתו.

דרך ארץ האיש עם אשתו צריך שיהיו דבריו עמה בנחת. ומטיל עליה מקצת אימה, ולא יותר מדאי. ומראה לה אימה בגלוי, ואוהב אותה בסתר. ומכבדה תמיד בפרנסה ובכסות יותר מיכלתו. ויהיה צנוע אצלה, ואפי' בשעת תשמיש, ולא תראה בו כל מום ולא דבר מאוס.

דרך ארץ האדם בסעודתו יטול ידיו קודם אכילה ואחר אכילה. ויאכל בימין ולא בשמאל, ומיסב על שמאל. ותהיה אכילתו בנחת. לא ימהר לאכול, כדרך החיות והבהמות, שחוטפין ואוכלין. ולא יביט בפני המסובין, שמא יראה להם שיכבד עליו מה שהם אוכלים. ולא יאכל יותר מדאי ולא ישתה יותר מדאי. ולא יאכל התבשיל עד סופו, אלא ישאיר מעט בקערה. ולא יקנח הקערה ויאכל. ולא ילקלק באצבעותיו. ולא ישתה כוסו בבת אחת. ולא יאכל דבר שמזיקו. ולא יאכל עד שימלא כריסו, וישבע אפי' במעט. וישבח להב"ה שזימן לו מזונותיו, ויבקש מהב"ה שיזדמן לו פרנסתו בכל עת שצריך לה.

דרך ארץ האדם בשינתו כשיטה לשכב, יהרהר תמיד בתורה ובמצות, עד שיישן. ואחר שייקץ משנתו, ישבח ויודה להב"ה, שהקיצו משנתו לחיים. ולא ישכב כשהוא שבע ביותר, עד שיתעכל המזון במעיו. ולא יישן מיד עם חשכה, אלא ישב לקרות עד רביע הלילה לפחות, ואז ישכב ותערב לו שנתו. ולא ירגיל עצמו לשכב ביום, אלא יעשה מלאכתו להתפרנס ממנה, כדי שיתפרנס בכבוד, וכדי שלא יבא לידי עניות ויצטרך לבריות, שנא' מעט שנות מעט תנומות מעט חיבוק ידים לשכב, ובא כמהלך רישך ומחסורך כאיש מגן.

דרך ארץ האדם ביראת שמים לעולם יהיה אדם ירא מהאל ית', ולא תהיה כוונתו בכל צרכיו ובכל ענייניו כי אם ביראת ה'. ויתן בטחונו בהב"ה בכל משאו ובכל מתנו, ובצאתו ובבואו. ולא ילמד לעשות מעשה הגוים בכישוף, ולא יהיה מעונן ולא מנחש, ולא קוסם קסמים, ולא שואל אוב

וידעוני, ולא ידרוש אל המתים. ודוד ע"ה לא היה מסתכל באחת מכל המדות הללו, אלא היה משים בטחונו בהב"ה, והיה מציל אותו מכל אויביו, שנא' בידך עתותי הצילני מיד אויבי ומרודפי, וכתי' בידך אפקיד רוחי פדית אותי ה' אל אמת. והזהירה תורה ואמרה, לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף, וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים. ר' חייא אומר, כל מי שאינו מנחש, מחיצתו לפנים ממלאכי השרת, ומלאכי השרת שואלין אותו, ואומרין לו, מה גזר הב"ה היום, מה פעל היום, שנא' כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל. וכל המנחש, סוף אותו ניחוש שיגיענו, שנא' פי כסיל מחתה לו ושפתיו מוקש נפשו. ולא גלו ישראל אלא על ידי הנחשים, שנא' ויקסמו קסמים וינחשו ויתמכרו וגו', אף הב"ה מוכיח אותם ואומר להם, כי נטשת עמך בית יעקב כי מלאו מקדם ועוננים כפלשתים ובילדי נכרים ישפיקו.